

VASS JUDIT

AZ ANTIKVITÁS IRODALMA 3.

A GÖRÖG LÍRA

TARTALOM

A líra jellemzői

A görög líra

Szapphó

Anakreón

Összefoglalás

A LÍRAI MŰNEM JELLEMZŐI

- A líra magyarul: költészet (pl.: Petőfi lírája = költészete)
- a legszubjektívebb¹ műnem, amely a legnagyobb szabadságot adja az alkotónak érzései kifejezésére
- Formája a vers, szövege többnyire rímes, ritmikus beszéd.
- A versben megszólaló személyt lírai én-nek nevezzük, aki lehet azonos a költővel, de lehet fiktív (kitalált) személy is.
- Ha a versben a hangsúly a lírai én érzésein, gondolatain van, lírai költészetnek nevezzük.

---

¹ szubjektív : személyes, az egyénre jellemző

A GÖRÖG LÍRA

A görög líra az epika után született meg, amikor a költők figyelme a magánélet kérdései felé fordult. A görög költészet még szoros kapcsolatban állt a zenével, a vers dal volt, amit hangszeres kísérettel, lanttal adtak elő. A legkedveltebb műfajok a dal, az epigramma, a ditirambus és a himnusz voltak. Az elégiát még nem sorolták a lírába, mert fuvolán kísérték. Az eredeti görög versekből kevés maradt fent, latin fordításokból ismerjük őket.

- A **dal** egynemű érzést (örömet, bánatot) közvetít, általában rövid, szabályos versszakokból áll.
- Az **epigramma** eredetileg sírfelirat volt, később vált bölcséleti verssé, amely valamilyen filozófiai vagy morális (erkölcsi) kérdést feszeget. Az epigramma rövid, általában csattanóra épül. Formája a disztichon, amely egy hexameterből és egy pentameterből áll.
- A **ditirambus** eredetileg Dionüszoszt dicsérő kardal volt, ma mindenféle dicsőítő költeményt értünk alatta.
- A **himnusz** patetikus (fennkölt) hangnemben megírt, az istenekhez szóló költemény, amely vagy dicsőít valamely istent, vagy kéréssel fordul hozzá.

SZAPPHÓ

Leszbosz szigetén élt, az első európai költőnő, **ő teremtette meg a lírai költészetet, azon belül a szerelmi lírát.** Verseiben a legfontosabb érték a testi-lelki szerelem, amely számára az egyéni boldogság legfőbb forrása. Új versszakot teremtett, a szapphói strófát, amely 3 szapphói és egy rövid, adoniszi sorból áll:

– U – – – || UU – U – –
– U – – – || UU – U – –
– U – – – || UU – U – –
– U U – –

ANAKREÓN

Anakreón az életöröm költője. Tudatosan fordul el a politikától, a magánélet örömről-bánatáról ír verseket.

ANAKREÓN: GYŰLÖLÖM

Gyűlölöm azt, aki telt kupa mellett, bort iszogatóván,
háborút emleget és lélekölő viadalt.

S kedvelem azt, aki bölcs és Aphrodité meg a Múzsák
szép adományairól zengve szeretni tanít.

fordította: Radnóti Miklós

Ez a rövid **epigramma** híven tükrözi Anakreón értékrendjét, melyben a szerelem és a költészet áll az első helyen. Erre utal Aphrodité, a szerelem istennőjének neve is. Disztichonban íródott, azaz a páratlan sorok hexameterek, a párosak pentameterek.

A pentametert könnyű megjegyezni, csak ezt a tréfás Weöres Sándor²-sort kell skandálva megtanulni:

— U U | — U U | — || — U U | — U U | —

Tóth Gyu la bá do gos és víz ve ze ték- sze re lő

Anakreón új lírai műfajt teremtett a **bordal** költészetéből, amit **anakreóni dal**nak hívunk az ő nyomán. Az anakreóni dal témája a bor, az életöröm, a szerelem, formája pedig az anakreóni sor, pl.: U — | U — | U — | — . Ez az anakreóni sor jambusokra és egy fél lábba épül (—).

Fogalmak: líra, lírai én, dal, epigramma, disztichon, hexameter, pentameter, himnusz, ditirambus, patetikus, szapphói strófa, anakreóni sor

ÖSSZEFOGLALÁS

1. Melyek a lírai műnem jellemzői?
2. Ki a „lírai én”?
3. Mi a pentameter? Mi a disztichon?
4. Mi az epigramma, a dal és a himnusz?
5. Mi Szapphó jelentősége? Mi jellemzi Anakreón költészetét?

² Weöres Sándor (1913-1989) költő, műfordító

